

Islandimut paasisassarsiorluni angalanermit nalunaarusiaq

1 – 9. august 2017

Saamerlermiit: Nivi Olsen, Mimi Karlsen, Islandip præsidentia Gudni Th. Jóhannesson, Vivian Motzfeldt
Per Rosing -Petersen & Ane Hansen.

Tunngaviusumik inatsisissaq pillugu Isumalioqatigiissitaq

Forfatningskommissionen

September 2017

Islandimut paasisassarsiorluni angalanermit nalunaarusiaq

Akisussaalluni aaqqissuisoq: Johan Lund Olsen

Nittartakkakut saqqummersitaq, takuuk www.tunngavik.gl

Copyright Tunngaviusumik inatsisissaq pillugu Isumalioqatigiissitaq, 2017

Naalisaaneq, ilanngullugit takussutissiartaanik tabelinillu, aammalu issuaaneq ajornartitaanngilaq suminngaaneereri erseqqissumik taallugit. Allaatigisat naqitikkamik matumangga eqqartuiffiusut, saqqummiussinerit, issuaanerit innersuussinerilluunniit inussiarnersumik nassiuteqquneqarput.

Assiliisut: Johan Lund Olsen & Árni Sigurjónsson (Saqqaa)

Ilusaa siulleq

ISBN

Tunngaviusumik inatsisissaq pillugu Isumalioqatigiissitaq
Forfatningskommissionen/The Constitutional Drafting Commission

P.O. Box 4034. 3900 Nuuk

Oqarasuaat 34 66 70

E-mail: tunngavik@nanoq.gl

www.tunngavik.gl

Tunngaviusumik inatsisissaq pillugu Isumalioqatigiissitaq	1
Forfatningskommissionen.....	1
Siulequt	4
Tunngaviusumik inatsisissaq pillugu Isumalioqatigiissitami ilaasortat.....	5
Atorfilittat angalaqataasut.....	5
Inuit naapitat.....	5
Programmi	6
Islandi ilisaritilaarlugu	6
Islandip grundloveqarnerata oqaluttuassartai	7
Grundlovi pillugu Katersorsimasut (the Constitutional Assembly).....	10
Nuna tamakkerlugu Oqallittarfik	11
Grundlovi pillugu Siunnersuisoqatigiit.....	11
Altingip siunnersuutininik qimerluuinera	12
Grundlovi pillugu Ataatsimiititaliaq	13
Ullumikkut naalakkersuinikkut pissutsit	14
Inuit immikkut ilisimasallit naapitavut.....	15
Thorsteinn Magnusson aamma Thórhallur Wilhjalmsson	16
Thorvaldur Gylfason.....	17
Jón Ólafsson	19
Águst Thór Arnason	20
Páll Thórhallsson	22
Salvör Nordal.....	23
Naggasiut	25
Resumé på dansk	26
Executive Summary.....	27
Ilaasortat saqqummiinerinit assilisat	30
Najoqqutarineqartut annerusumillu paasisaqarusuttunut innersuussutit.....	32

Tunngaviumik inatsisissaq pillugu Isumalioqatigiissitaq Islandimut paasisassarsiorluni angalavoq augustip aallaqqaataanit qulingiluaat ilanngullugu.

Angalanitta siunertaraa Islandimiut grundloviminnik allannguiniarnerminni periusersimasaat misilittakkamikkullu ilikkarsimasaat pillugit paasisassarsiornissaq. Islandi 1944-imi kunngiitsuuffittut namminersortunngorpoq maannalu silarsuarmi naalagaaffeeqqanik taaneqartartut akornanni ingerlalluarnepaanut ilaaginnarani aningaasarinnerpaanut ilaalersimalluni. Grundloviminnik 2010-imit 2013-imut allannguiniarnerat arlalitsigut nutaaliorfiusimasoq uagut kalaallit ilisimasaqarfigerpiangilarput, taamaammat misiliinerminni ilikkarsimasaat uagut namminerisatsinnik tunngaviumik inatsisiliorniarnitsinni arlaatigut naleqqussarlugit atorsinnaanerivut paaserusussimavarput, neriulluta aqputaani kukkussutigisimasaat ilnningitigalugit uagut sulinitanni eqqarsaatigilluagaanerusunik periusissatsinnik isumassarsiorfigisinnaassallutigit.

Paasisassarsiornitsinni paasisatta pingaarnerusut ilagaat qangali Islandimiut grundloveqalersimammata. Namminersulernissartik 1845-imit noqqaassutigilersimavaat. Kingorna 1874-imi grundlovi eqqunneqarpoq. Islandi 1904-mi namminersornerulerpoq 1918-imilu danskit kunngiat kisiat peqatigiissutigalugu namminersortunngorluni (personalunion). Sorsunnersuup Aappaata nalaani nunanut allanut tunngasunut politikki Danmarkip ingerlassinnaajunnaarmagu Islandimiut tassa aalajangerput attaviitsunngorniarlutik.

Islandip grundlovia maanna tassa ukiunik 73-inik pisoqaassuseqarpoq. Maannamut arfinileriarluni allanngortinneqartarsimavoq, kingullermik 1999-imi. Uagut nalitsinni arfineq marlussaanik tassa allanngortinniarneqaralarpoq, iluatsinngitsumilli. Maana nalunaarsiatinni 2010-mit maannamut pisimasut pingaarnersaat annerusumik eqqartussavagut.

Islandimiinnitsinni ajunngitsorsuarmik pineqarpugut, tamatumuuna uppernarsivarput Islandimiut kalaallillu nunatut sanileriissutut siunissaat isumalluarnartoqartoq. Periarfissaq manna iluatsillugu Islandip præsidentiata Gudni Th. Jóhannessonip inuiannut kalaallinut inuulluaqqussutaa matumuuna apuuppara.

Vivian Motzfeldt, siulittaasoq

Tunngaviumik Inatsisissaq pillugu Isumalioqatigiissitaq

Tungaviusumik inatsisissaq pillugu Isumalioqatigiissitami ilaasortat

Vivian Motzfeldt, Siumut, siulittaasoq

Mimi Karlsen, Inuit Ataqatigiit, siulittaasup tullia

Jess Svane, Siumut, ilaasortaq, angalanermi peqataanngitsoq

Ane Hansen, Inuit Ataqatigiit, ilaasortaq

Nivi Olsen, Demokraatit, ilaasortaq

Per Rosing-Petersen, Partii Naleraq, ilaasortaq

Mala Høy Kúko, Atassut, ilaasortaq, angalanermi peqataanngitsoq

Atorfilittat angalaqataasut

Johan Lund Olsen, allattoqarfimmi pisortaq

Jakob Møller Lyberth, immikkoortortami pisortaq

Axel Jeremiassen, AC-fuldmægtig (sinniisitaq ilinniagartooq)

Hans Peder Kirkegaard, AC-fuldmægtig (sinniisitaq ilinniagartooq), Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfik

Inuit naapitat

Gudni Th. Jóhannesson, Kunngiitsuuffiup Islandip præsidentia; siusinnerusukkut Islandip Ilisimatusarfiani oqaluttuarisaanermut professoriusimasoq; Oxfordip Ilisimatusarfiani Oqaluttuarisaaneq M.St.-itut soraarummeersimasoq; Londonip Ilisimatusarfiani Queen Marymi Ph.D.-itut soraarummeersimasoq.

Árni Sigurjónsson, Islandip præsidentiata Allaffeqarfiani pisortaq.

Páll Thórhallsson, Ministeriunerup Allaffeqarfiani Inatsisileriffimmi pisortaaneq.

Thorsteinn Magnusson, Althingimi allattaanerup tullia.

Thórhallur Wilhjalmsson, Althingip Inatsisileriffiani pisortaq.

Thorvaldur Gylfason, Aningaasaqarnermut professori, Islandip Ilisimatusarfia.

Jón Ólafsson, Kulturit pillugit sanilliussilluni Ilisimatusaatit pillugit immikkoortortami professori, Islandip Ilisimatusarfia; Columbiap Ilisimatusarfiani Ilisimaqqissaarniarnermut Ph.D.-itut soraarummeersimasoq.

Águst Thór Arnason, Inatsisinik Ilisimatusaatit pillugit immikkoortortami pisortaq, Akureyrip Ilisimatusarfia; Prof. Gudmundur Alfredsson peqatigalugu Akureyrip Ilisimatusarfiani Issittumi Inatsisinik Ilisimatusaatit pillugit ilisimatusarnermik pilersitseqataasoq.

Salvör Nordal, Islandip Ilisimatusarfiani Oqaluttuarisaanermut Ilisimaqqissaarniarnermullu Immikkoortortaqarfiup ataani Ileqqorissaanermut Centerimi pisortaq; Islandip Ilisimatusarfiani Ilisimaqqissaarniarnermut B.A.-tut soraarummeersimasoq; (Skotlandimi) Stitlingip Ilisimatusarfiani Inuiaqatigiinni Naapertuilluarnermut M.Phil.-itut soraarummeersimasoq; Canadami Calgary Ilisimatusarfiani Ph.D.-itut soraarummeersimasoq.

Programmi

Pingasunngorneq d. 2. Aug.	Isumalioqatigiissitap nalinginnaasumik ataatsimiinnera
Sisamannorneq d. 3. Aug.	Præsident Gudni Th. Jóhannessonimut pulaarneq
Tallimannorneq d. 4. Aug.	Altingimut pulaarneq, Thorsteinn Magnussonimik aamma Thórhallur Wilhjalmssonimik naapitsineq
Arfininngorneq d. 5. Aug.	Isumalioqatigiissitamut ilaasortaat takorluukkaminnik saqqummiinerat
	Isumalioqatigiissitap suleriaasissaanik aalajangersaaneq
Ataasinngorneq d. 7. Aug.	Thorvaldur Gylfasonimik naapitsineq
	Jón Ólafssonimik naapitsineq
Marlunngorneq d. 8. Aug.	Páll Thórhallssonimik naapitsineq
	Salvör Nordalimik naapitsineq
	Ágúst Thór Arnasonimik naapitsineq

Islandi ilisaritilaarlugu

Siorna nutaarsiassatigut tusarparput takornariartitsineq Islandimi inuussutissarsiutit anner-sarilersimagaat, aalisarneq taamaasilluni inuussutissarsiutini pingaarnepaajunnaarsimalluni. Islandimiinnitta nalaani Reykjavik (Putsup Kangerlua) takornarianik aalaaluttuinnaavoq, minnerunngitsumik akunnittarfippu Fossotel 17-inik etage-alik umiarsuarnik takornariartaatinut ilaasartunik inoqarunnaarneq ajortoq najugaqarfígígatsigu tamanna uppenarsivarput.

Islandip inuisa amerlanerpaartaat, tassa 93%-ii, illoqarfimmuiupput. Reykjavik 120.000-it missaanik inoqarpoq, tassa Islandip inuisa 2/3-ii. Nunap inui maanna katillugit 344.000-it tungaanoorput. Neriniartarfiit ilaanni nunap inuisa amerlassusiat malittareqqissaarneqartartoq takuarput, nerinitta nalaani ataatsimik ilasut naammattoorlutigu. Neriniartarfimmi nerisut,

ilanngulluta, kisitsisit nutaat allanneqaraangata ersaattaattarpugut. Oqaluttuunneqarpugut nunat allamiut nunasisut amerliartortut, pingaartumik Polenimiut sanaartornerup iluani sulisuunerusut. Takornariaqarnerup siuariujussuarnera pissutaalluni Islandimi suliffissaa-leqisut maanna ikittuaraararsuupput (2%).

Nuna naasisattorujussuugaluartoq taamaattoq ajorsaateqarpassinngilaq. Soorlu Reykjavik puilasut kissartut erngannit kiassagaavoq, naamik uuliatortunik illoqarpoq. 2008-mi aningaaseriveqarnerup sequminnera oqaluttuaannanngoriartortoq aamma oqaluttuunneqarpugut, maannalu tassa Islandimiut nunanut allanut noorarnikut ilaat uterarsimalereerput. Tassami ukiuni makkunani Island inuussutissarsionnikkut siuariartorpoq, inuilu tassa amerliartorlutik. Taamaakkaluartoq inuit naapitatta taamanikkut 2008-imi aningaaseriveqarnerup sequmitannera suli eqqaamagamikku kinguneri nuanninngitsut oqaloqatigiit-tarnitsinni taanngitsoorneq sapertarpaat.

Islandip grundloveqarnerata oqaluttuassartai

Nalitsinni pissutsit tikippallaalersinnagit Islandip grundloveqarnerup tungaatigut oqaluttuassartaa paasisarput naalisarlugu saqqummiutilaassavarput.

Itsaq, Kristusip inunngornerata kingorna ukioq 930-imi, Islandimiut inatsisartoqalerput Altingimik. 1262-imit 1944-imut danskit-norskit kungeqarfiannut atapput. 1662-imit 1845-imut Europakkunni kunngit kisermaassillutik naalagaanarisa ataanni Islandimiut naalagarsiortitaapput. Nunani Killerni taamanikkut inuiaassutsimik pingaartitsinerit sunnertiffigalugit Islandimiuttaaq namminersulernissaq pillugu anguniagaqalerput 1845-imi, taamanikkut Altingi nappaqqinneqarmat. 1840-p missaani Islandi 70.000-inik inoqarpoq.

Islandimiut taamaalillutik Europamiorpalaartumik grundlovitaarput 1874-imi, oqartoqar-tarpoq danskit kunngiata Islandimiunut tunissutaanik. Danskit grundloviat 1849-imeersoq killilimmik tigusiffigalugu atuutilersinneqarpoq. Naapitatta ilaasa Dr. Ágúst Thór Arnasonip oqaluttuuppaatigut danskit taamanikkut grundloviliuleramik nunat allamiut piini aalajan-

gersagaareersunik ilaarsisarsimasut, pingaartumik Belgiamiunit, taamanikkut siuarsima-sorsuartut isigineqartunit.

Danmarkimi naalackersuinikkut pissutsit pissutiginerullugit Islandimiut 1904-imi namminersornerulersitaapput. 1918-imi Islandi namminersulerpoq Slesvigip ilaanik Danmark Sorsunnersuup Siulliup kingorna utertitsiffigineqarmat. Taamanikkut 1918-imi danskit kunngiat kisiat peqatigiissutigalugu Islandi namminersulerpoq (Personalunion). Ukiut marluk qaangiummata Islandi grundlovitaarpoq, taamaattoq danskit grundloviat 1849-imeersoq assilingaatsiarlugu.

Tyskit Danmark tiguarmassuk Islandimiut danskit kunngiannut atassutaarupput, taamaammatt Islandimi naalackersuisut nalunaarput Islandi sinnerlugu danskit naalagaaffiata nunanut allanut illersornissamullu isumaginninnerat angerlaanneqassasoq, tamannalumi pivoq. Personalunion pillugu isumaqatigiissut 1943-imi nutarterneqartussanngunngimmat d. 17. juni 1944 Islandi kunngiitsuuffittut suaarutigineqarpoq, ulloq taannattaaq grundlovip atuutilerana nalerorlugu. Allanguutinngooq pingaarnersaraat oqaaseq “kunngi”-mut taarsiullugu oqaatsip “præsident”-ip aalajangersakkanut assigiinngitsunut ivertiterneqarnera.

Taamanernit maannamut tassa Islandimiut grundloviat arlaleriarluni nutarterneqartarsimavoq. Soorlu 1995-imi nutarterneqarneranut pissutaanerusimavoq inuit pisinnaatitaaffii pillugit aalajangersakkanik taperneqarnissaa, pingaartumik inuit pisinnaatitaaffii pillugit Europamiut isumaqatigiissutaat assigiinngitsut tunulequtaralugit aaqqissorneqartunik.

Præsidentip illorsuata silataani, saamerlermit: Per Rosing-Petersen, Ane Hansen, Hans Peder Kirkegaard, Vivian Motzfeldt, Jakob Møller Lyberth, Nivi Olsen, Axel Jeremiassen, Mimi Karlsen & Johan Lund Olsen

Islandimi aningaaseriveqarnerup 2008-mi isasoornera pissuterpiaasimavoq grundlovip allanngortinneqartariaqarnera inuit noqqaassutigilermassuk. Taamanikkut Islandimi aningaaseriveqarnek nakkaattoormat suliffippassuit inuppasuillu eqqugaapput, amerlasuut pigisatik tamaasa annaasimavaat, soorlu illuutitik utoqqalinersiatillu, allaammi inuppassuit nunanut allanut nussorput. Taamaalinerani kamannersuaq piulersimavoq, pingaartumik politikerinut. Pisortat ingerlatsivii politikerillu tatigineerulluinnarsimapput, innuttaasut 90%-iisa tatigiunnaarluinnarsimagamikkut.

Inuit ilaasa grundlovi pisuutippaat aningaaseriveqarnerup equsoorneranut, isumaqarlutik grundlovi aalajangersakkanik kukkusunik ilaqartitertoq. Pikitsitsiniat Ujajaasut Partiat (Piratpartiet) nipituuliortorujussuaq saqqummersunut ilaavoq. Taakkua saniatigut inuit allat qinikkat avaqqullugit namminneerlutik suliniuteqalerput grundlovi nutaarluinnaq noqqaassutigalugu. Inuppassuit misigipput innuttaasut tunullugit politikerit pissutsit piviusut silarsuariunnaarsimagaat. Taamaakkaluartoq pisut naammagittaalliornerinnarnut tunngasimangillat, pitsaaqutaasamigooq ilagaat inuiaqatigiit oqallillualernermikkut nakuunerusutut misigilersimanerat, tassa inuit oqartussaaqataanerannik malinninnermikkut inuiaqatigiit ilorraap tungaanut allanngortitseqataaffigalugit misigigamikkut.

Grundlovi pillugu Katersorsimasut (the Constitutional Assembly)

Grundlovinik allangortitsisarnerit siulii Altingitigoortumik pisarsimapput. Altingip ataatsimiititaliai partiit tamat sinniisaannik ilaasortallit taamaasillutik 1991-imi, 1995-imi aamma 1999-imi sulisitaasimapput. Ataatsimiititaliai siunnersuutaat allanguutissat tunngaviisut Altingimit akuerineqartarput.

2009-imi, qaammammi martsimi, grundlovip nutarterneqarnissaa pillugu inatsimmik siunnersuut Islandip inatsisartuini Altingimi saqqummiunneqarpoq. Taamanikkut nutaaliorluinnartoqarpoq siunnersuutigineqarmat Grundlovi pillugu Katersorsimasunik taaneqartunik pilersitsisoqassasoq. Grundlovip nutarterneqarnissaanik taakku suliakkerneqarput, Inatsisartuunngitsaq, tassa Altingi taamaallaat taakkununnga siunnersuisussatut eqqarsaatigineqarmat. Inuilli ikinngitsut isumaqarput taamatut periaaseqarneq grundlovimik unioqutitsinerusoq.

Aprilimi Altingimut qinersineqarmat Socialdemokraatit aamma Saamerliuniat-Piujuaanartitsiniat (Venstrepartiet-De Grønne) amerlanerussuteqarlutik Naalakkersuisooqatigiilerput. Altingimi partiit tamarmik imminnut naapigiaanermikkut isumaqatigiipput grundlovimik nutarterinissaq sisamanik immikkoortoqassasoq, tassa:

- Grundlovi pillugu Katersorsimasut (the Constitutional Assembly) 25-inik ilaasortallit, siunnersuisuusussat
- Nuna tamakkerlugu Oqallittarfik (the National Forum) innuttaasut sinniisaannik 1000-inik ilaasortaartoq
- Grundlovi pillugu Ataatsimiititaliaq (the Constitutional Committee) arfineq marlunnik ilaasortaartoq, Altingimit toqqarneqartoq
- Grundlovi pillugu Siunnersuisooqatigiit (the Constitutional Council) siunnertuutitik Altingimut saqqummiutissavaat, soorlu grundlovimi taama allassimasoqartoq, Altingi naggataatigut aalajangiisuusussaalluni.

Nuna tamakkerlugu Oqallittarfik

Aaqqissuussineq taanna 2009-mi siullermik atorneqarpoq. 2010-mi, novemberip ulluisa arfernganni, Reykjavikkimi aappasaanik ingerlanneqarpoq. Inuinnaat 950-it inunnik nalunaarsuisarfimmi nalunaarsorsimasut akornannit makitat peqataasimapput, 18-init 91-it tungaanut ukiullit peqataallutik. Taamatut inuit amerlasoorpassuutinnerannut eqqarsaat tunuaniittoq tassaasimavoq eqimattat angisuut inunnit ataasiakkaanit malussarissusermik ilisimassusermillu pigisaqarnerusartut, takuuk atuagaq “On the Wisdom of Crowds” amerikamiup James Surowieckip 2005-imi saqqummersitaa. Taamatut periuseqarneq nalunangitsumik ukiorpassuarni suleriaasermut atorneqartartumut, tassa tunngaviusumik inatsisilerinermik qinikkat immikkullu ilisimasallit kisimiillutik ingerlatsisarnerannut, illuatungiliinertut isigineqarpoq. Maanna grundlovilerineq inuiaat Islandermiut namminneerlutik ammasumik misililerpaat.

Oqallittarfimmi tassani eqqartorneqarnerusimapput grundlovimut atatillugu inuiaat Islandimiut inuiattut tunngaviusumik pingaartitaat, isumaat pisinnaatitaaffiilu. Ullormi tassani tamakku nalunaarsorneqarput, naggataatigullu nunap grundlovianut allanneqartussanngorlugit ilanngukkusunneqartut pingaarnersiorneqarlutik.

Grundlovi pillugu Siunnersuisoqatigiit

Tullianik alloriartoqarpoq 2011-mi, taamanikkut aaqqissuussisoqarmat nutaamik, tassa nunap inuisa akornannit inuit katillugit 522-it sassartut akornanni inuit 25-t ilaasortaralugit Grundlovi pillugu Siunnersuisoqatigiinnik pilersitsisoqarmat. Taakku aprilip ulluisa arfernganni 2011 siullermeerlutik ataatsimiippat grundlovi qimerloorlugu allannguutissanillu siunnersuisiorlutik Altingimut isanneqartussanik. Siunnersuisoqatigiit partiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngillat, taamaammat atuunnerisa nalaanni politikerinut nuimasunut attaveqanngillat.

Siunnersuisoqatigiit sulinerannut atatillugu nutaaliutaanerpaasimavoq sociale media-nik atuineq. Ataatsimut ataatsimiinnerit, plenarmøder, tamanut ammasumik ingerlanneqartarsimapput immiunneqartarsimallutillu videoliaralugit filmiliaralugillu. Siunnersuisoqatigiit nittartagaanni tamakku ikkussorneqartarlutillu siammarterneqartarsimapput, pdf-fil-itut aamma. Taamaasiornikkut Siunnersuisoqatigiit innuttaasullu ammasumik ingerlaaseqarsimapput, minnerunngitsumik sociale medier atorluarneqarnerisigut kommentarit 3.600-it pallillugit anguneqarsimapput, taavalu inunnit, suleqatigiinnit aammalu suliniaqatigiiffinnit assigiinngitsunit allakkatigut siunnersuutit katillugit 370-it missaaniittut tiguneqarsimallutik.

Siunnersuisoqatigiit qaammatit pingasut atorlugit sulipput, sakkortuumik. Suleqatigiissitanik pingasunik pilersitsisimapput. Gruppe A-mi sammineqarsimapput grundlovimi pingaartitat; Islandimiut oqaasiisa pisortatigoortumik oqaasiunissaat; grundlovip aaqqissugaanera; nunap

pisuussutai; avatangiisit; inuit pisinnaatitaaffii inuiaallu oqaluffiat (evangelist-lutherik-kormiut). Gruppe B-mi sammineqarsimapput Kunngiitsuuffiup grundloviani sukaasut; Kunngiitsuuffiup præsidentiata inissisimanera pissaaneqarneralu; Altingip inissisimanera pissaaneqarneralu; Naalakkersuisut inissisimanerat pissaaneqarnerallu; Kunngiitsuuffiup præsidentiata ministerillu suliaasaqarfii; pisortat ingerlatsiviisa suliniutaat siunertaallu; aammalu kommunit. Kiisalu Gruppe C-imi sammineqarsimapput grundlovi pillugu siunnersuisoqatigiit (kunngiitsuuffiup præsidentianut, Altingimut aammalu Naalakkersuisunut siunnersuisuusussat); inunnik taasisitsisarneq toqqaannartumillu inuit oqartussaaqataanerannik atortitsinermi pissusiusartut allat; eqqartuussiviit namminersortuunerat nakkutiliisutullu inissisimanerat aammalu pisortat ingerlatsiviisa inatsisiliortullu pissaanermik atornerluisinnaanerinit pitsaaliuisutut inissisimanerat; Altingimut qinersisarneq; qinersisar-toqarnerup aqqissuussaana; qinikkat; nunat marluk illuatungeriissut isumaqatigiissusiortarnerat aammalu nunanut allanut tunngasunut politikki.

Inunnik annertuumik siunersuisarnerit ilaatigut tunngavigalugit nutaamik grundlovissamut siunnersuumminnik Siunnersuisoqatigiit tunniussaqrput 2011-ip aasaanerani, taamanikkut inatsisissatut siunnersuut Altingimut isaanneqarmat.

Altingip siunnersuutininik qimerluuina

September 2011-imi Altingi ataatsimiimmat Grundlovi pillugu Ataatsimiititaliaq peqqunearpoq siunnersuutit saqqummiunneqartut misissoqqissaassagai. Qaamaterpaalussuarni sulereerluni inuiaqatigiinnilu susassaqtunik assigiinngitsunik, soorlu grundlovit pillugit

immikkut ilisimasalinnik, siunersiuereerluni Ataatsimiititaliaq inerniliivoq inatsisissatut siunnersuut qaqileqqissaarneqartariaqartoq.

Taamaasilluni ataatsimiititaliaq inatsisilerituunit inuttaqartoq inatsisissatut siunnersuummik nutarterisussaq 2012-imi Altingip pilersippaa. Ataatsimiititaliarli peqquneqarpoq grundlovip annikitsuinnarmik allannguutissaanik siunnersuusiussasoq. Taamaamat taama ittumik annikitsuinnarmik allannguutitalimmik Altingimut saqqummiisoqarmat amerlanerussuteqartut grundlovip allannguutissaatut siunnersuummut akerliullutik taasipput.

Taamaamat Naalakkersuisut aalajangerput allannguutissatut missiliuut siunnerfiliisumik innuttaasunik taasissutigineqassasoq, tamannalumi pivoq d. 20. oktober 2012. Taamanikkut qinersisartut 49%-ii taasiartorput. Taasisut 64%-iisa akuersarpaat inatsisissatut siunnersuut nutaamik grundloviliornissamut tunngavittut atorineqassasoq. Taamaattoq akerliusut imaaginnavimmata Naalakkersuisut naggataatigut nakkaannarput aalajangerlutillu missiliuut Europarådip ataani Den Europæiske Kommission for Demokrati-mut (ulluinnarni Venedigkommissionimik taaneqartartumut) oqaaseqarfigisassanngortinneqassasoq. Isumalioqatigiisitaq januarimi 2013-imi naliliinermini isummerpoq inatsisissatut siunnersuut arlalinnik kukkunertaqartoq.

Grundlovi pillugu Ataatsimiititaliaq

2013-imi Altingimut qinersisoqarpoq. Namminersulerniat (Selvstændighedspartiet, konservativit) aamma Siumukarniat (Fremskridtspartiet, akulliit) tamatumuuna Naalakkersuisooqatigiilerput. Taamaamat novemberimi 2013-imi ataatsimiititaliaq nutaaq pilersinneqarpoq, Altingimit. Taanna partiinit Naalakkersuisuutitaqartunit sinniisoqarpoq sisamanik, illuatungiliuttut aamma sisamanik sinniisoqarlutik, taavalu ministeriunermi toqqagaasumik siulittaasoqarluni.

Taakkua siunniuppaat qulequttat sisamat pingaarnerpaatut sammineqassasut, tassa inuit toqqaannartumik oqartussaaqataanerat, nunat tamat akornanni suleqatigiinnerup naalagaaffiup kisimi oqartussaassuseqarneranut killiliinera, nunap pissarititai aammalu avatangiisit illersorneqarnissaat. 2016-imi, qaammammi julimi, ataatsimiititaliap nalunaarusiani Naalakkersuisunut tunniuppa.

Ullumikkut naalackersuinikkut pissutsit

Ukioq manna januarimi Altingimut qinersisoqarpoq. Naalackersuisut partiinik pingasunik tunulequtaqarput, tassa Namminersulernianik (Selvstændighedspartiet), Iluarsaaqqinnianik (Reformpartiet), kiisalu Siunissamik Qaamasumik (Lys Fremtid).

Paasisagut naapertorlugit taakkuttaaq grundlovip aaqqissuuteqqinneqarnissaanik neriorsuipput, kisiannili aqqutit suut atorlugit ingerlariaqqinnissaq siuttuisa suli isumaqatigiinnigissutigalugu. Præsidenti siulliullugu pulaagarput Gudni Th. Jóhannesson, attaviitsuusoq, grundlovip aaqqissuuteqqinneqarnissaanik kaammattuisorujussuuvoq. Partiit kaammattorpai uninngarusaaginnaratik naapigiaassutissamik ujartueqqullugit.

Ministeriunerup Naalackersuisoqarfiani Inatsisileriffimmi pisortaq Páll Thórhallsson naapertorlugu apeqqutit makku tikinneqartariaqalerput: 1) Præsidentimik qinersisarneq præsidentillu inissisimanagera; 2) ministerit nakuunerat aammalu ministeriunerup Naalackersuisooqatigiillu sanngiitsuunerat; 3) inuit toqqaannartumik oqartussaaqataaneranni sakkut; 4) Europami pissut-sinut tunngassuteqartut pillugit aalajangersagaqannginneq; 5) nunap pissarititai imaluunniit avatangiisit pillugit aalajangersagaqannginnera; kiisalu 6) Nunap Karsia pillugu nutaamik inatsiseqartariaqarneq grundlovimik tunngaveqartumik.

Tassunga tassa Islandimiut killipput – 2009-mit grundlovilerlerput, maanna ukiut arfineq pingasut ingerlareersullu Islandip nutaamik grundlovissaa suli puulukeqqavoq.

Inuit immikkut ilisimasallit naapitavut

Isumalioqatigiissitap Islandimut paasisassarsiorluni angalanermini pingaarnerpaatut paase-rusuppaa grundlovimik nutarteriniarlutik misiliinerat inuisa qanoq sukkullu ilinniarfigisi-maneraat. Kingumut qiviarlutik maanna qanoq oqarsinnaanngorsimappat? Kalaallinut qanoq sunillu oqariartuuteqarusuppat?

Islandimiinnitsinni inuit naapikkusussimasagut tamarmik immikkut ilisimasalittut, ilisima-tuutut atorfikkaatullu taaneqartariaqarput. Arnartatuaat Salvör Nordal eqqaassanngikkaanni tamarmik angutaannarsuupput. Angajullersaat Dr. Ágúst Thór Arnason Akureyri-mi naju-gaqartoq eqqaassanngikkaanni tamarmik Reykjavikimi najugaqarput. Tamarmik ilinnia-gartuujupput, aamma præsidentiat historikeritut ilinniagartuujusoq. Nalunangilaq nunaq-qatimi akornanni tusaamaneqarlutillu ataqqineqartut, soorlu arnartatuaat Islandip Ilisima-tusarfiani assistant professoritut suliunnaarluni meeqqanut ombudsmandinngulersoq angume-raarput. Arlallit Nunatsinniissimapput, soorlu Arnasonertaat 1970-ikkut aallartisimalersut Nunatsinnik takornarsimavoq kingornalu arlaleriarluni tikeraartarsimalluni – aappaagu Kujataani maratonimut ilaanissaminik piukkoorpoq.

1986-imi USA-p præsidentia Ronald Reagan aamalu USSR-ip generalsekræteria Mikhail Gorbatsjov Reykjavikimi aamma ataatsimeersuarput - uani illorsuarmi Höfðimi

Naapitatta ataasiakkaarlutik naliliinerat maanna allaatigilaassavarput.

Thorsteinn Magnusson aamma Thórhallur Wilhjalmsson

Thorsteinn, angut anginngitsoq taamaattorli uummaarissoq, præsidentimut tulliullugu naapiparput, Altingimi. Altingip generalsekretærianut tulliuvog. Grundlovi pillugu Katersorsimasat pilersinneqarnissaat pillugu ataatsimiititaliami piareersaasussami siulittaasuusimavoq aamma, taamaammat misilittakkaminik tusarliinissaminut taasassaaleqinngilaq.

Taanna isumaqarpoq ataatsimut isiginnilluni piareersarluarsimanissaq tamanit pingaarnarpaasoq. Aallaqqaataanit naanissaata tungaanut sulineq peqqissaarullugu pilersaarusiorneqartariaqarpoq. Assersuutitut eqqaavaa ataatsimik nipeqartumik paaseqatigiinnissaq anguniaqqaarnagu 2010-mi junimi partiit sinniisuutitaasa aasaanerani sulinngiffeqalersimanerat. Taamaammat pingaaruteqarluinnartut taakkartorpaa grundlovimik aqqissuusseqqinniarnermi partiit peqataasut tamarmik ingerlaasissaq eqqarsaatigalugu periutsinik malinneqartussanik paaseqatigiinnissaat. Isumaqarpoq 2010-p 2013-illu akornanni piffissangaatsiarujussuaq Naalakkersuisut illuatungiliuttullu akornanni suleriaqqinnissami periusissat malinneqartussat pillugit isumaqatigiinngissuteqaqattaarlutik qassiiliortarnerannut atorneqartarsimasoq.

Tamatuma saniatigut isumaqarpoq pingaaruteqartoq grundlovimi allannguutissatut siunnerfigineqartut sukumiisumik piareersarneqarnissaat. Taamaammat suliap inaarsarneqarnissaanut piffissaq atugassaq naammattoq qulakkeerneqartariaqarpoq. Grundlovi pillugu Siunnersuisoqatigiit qaammatinik sisamaannarnik sulinissaminut periarfissinneqarput. Siunnersuisoqatigiit allakkiamik nassuiaatitalimmik tapertaqanngitsumik siunnersuutiminnik Altingimut tunniussipput. Siunnersuisoqatigiit inuttaqarsimapput inatsisissanik oqaasissiornermik misilittagaqanngitsunik.

Pingajuattut tikkuarpaa aallaqqaataaniilli partiit peqataatinneqartariaqarsimagaluarnerat. Partiit inuiaqatigiit inuit oqartussaaqataanerannik tunngaveqartut sukartaraat, taamaammat taakku peqataatinneqannginnerisigut putorsuaq pinngorsimavoq. 2008-mi innuttaasut partiinik tatigisaarunnerat pissutigalugu partiit ungavartitersimanerat tamatumunnga pissutaqataasimasoq unnerpoq.

Kukkussutit sisamaattut erseqqissaatigaa sulinermut taama ittumut naammattunik sulisusaqarsimanninneq. Siunnersuisoqatigiit sulisui amigarsimapput, taamaammat pingaaruteqarluinnarpoq naammattunik sulisoqarnissaq qulakkiissallugu. Siunnersuisoqatigiit sulisui grundloviderinermi allakkiornermi oqaasissiornermut ilaasortaninngarnit misilittagaqarne-rulaaginnarsimapput, tamatumalu kingunerisaanik siunnersuutinik oqaasissiornerit pitsaavallaartarsimangillat (eqqaaginnartigu Venedigkommissionen).

Tallimassaattut oqaaqqissaarutigaa grundloviliornep “ilisimatoorpaluttumik sungiusaa-taannartut” ingerlanneqannginnissaa. Grundlovi allanngortinneqassappat tamanna inuiaqati-giit piviusumik pisariaqartitsinerannik aallaaveqartariaqartoq unnerpoq.

Thorsteinn Magnusson
saqqummiisoq tusar-
naarneqarluarpoq

Thorvaldur Gylfason

Gylfason Islandip Ilisimatusarfiani aningaasaqarnej pillugu ilisimatuutut atorfeqarpoq. Grundlovip allanngortinniarnearnerani ataatsimiititaliami ilaasortaasimavoq. Saqqummius-sinermini Islandip grundloviata nutarterniarnerani aningaasarsiornikkut toqqammavigisimasat pingaarnerutitani oqalugiaatigai. Naalackersuinikkut aalajangiiniartarnerni aaqqissuusaanerit 1944-ip kingornagut, qinersisarnerni naalackersuinikkut aaqqissuusaanerit ilanngullugit.

Islandimi grundlovip nutarterlugu allanngortinneqarnissaa siunertaralugu naalackersuinikkut aalajangertoqarsimavoq. Ataatsimiititaliamilu qinikkanik 25-nik ilaasortaartumi peqataa-simavoq. Ataatsimiititaliami ilisimaarineqarsimavoq inuit oqartussaaqataanerat tunngavi-galugu allanngortitsinissaq avaqqunneqarsinnaanngitsoq, Altingimi Inatsisartut Naalakker-suisullu allanngortaraluartut suliassartik inuussutissarsiorneq inuillu pisinnaatitaaffii toqqam-mavigineqartuaannarsimapput.

Pingaarnerutillugit suliarineqarniarsimapput pisuussutit uumaatsut uumassusillillu, nunami imaanilu, taakkulu saniatigut qinerseriaatsit nunap immikkoortuini, kiisalu nuna tamakkerlugu qinersisarnerni inatsisit naleqqussarneqarnissaat. Pingaartumik Altingimut qinersisarnerni periaatsit partiit peqataatinnagit nalilersorneqarnissaat, taamaattorli inuit oqartussaaqataanerat ataqqineqarluni siunnersuusiornissami.

Allannguiniarnermi Altingip isumaqatigiissutaata uniorneqannginnissaa eqquutinneqarnissaalu pingaartinneqarsimavoq. Siunertaasimavoq pissaanerup innuttaasunut uterteqqinneqarnissaa, inuillu oqartussaaqataanerisa toqqammavigineqarnissaa, taamatullu allannguiniarnermi innuttaasut peqataatinneqarnissaat. Taamaaliornermilu Europami inuit pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutit anersaavata eqquutinneqarnissaa.

Assersuutigalugu grundlovimut aallaqqaasiussami oqaaseqatigiinni erseqqissumik allaqqasoqarnissaa pingaartinneqarsimavoq Islandimi innuttaasut naligiillutik nuna inuiaqatigiillu sanarfissagaat peqatigiinnermikkut. Pisuussutit inunnit ikittuinnarnit, soorlu aalisagartassanik pisassiissuteqartarnermi, iluanaarutigineqartarnerat allanngortitassat pingaarnerit ilagisimaavaat. Nunami inunnit amerlanernit iluaqutigineqarnissaat inatsisitigut qulakkiigaalluni erseqqissumillu allaqqalernissaa siunertarineqarsimavoq.

Ataatsimiititaliap ilanngullugu pingaartissimavaa, soorlu interneti aqquutigalugu, innuttaasut oqallinnermi peqataasinnaanissaat, isornartorsiuisinnaanissaat siunnersuusiorsinnaanissaallu. Piffissami tamatumani ataatsimiititaliami ilaasortat facebookeqanngikkaluartulluunniit (2011-mi) periarfissaq atorluarneqarsinnaaqullugu pingaartinneqarsimavoq naligiissumik ataqeqatigiiffiusumillu innuttaasut periarfissinneqarnissaat, kikkut tamarmik inissaqartinneqartutut misigisimatinneqarnissaat qulakkeerumallugu.

Pisariaqartinneqarsimannigilaq immikkut ilisimasalinnik, soorlu aningaaserivinni sulisuusunit siunnersortinilluunniit siunnersorteqarnissaq. Taamaattorli assersuutigalugu aalisartut, naasorissaasut peqqissaasullu peqataatinneqarsimapput, taamatullu nunanit allaneersut oqalliseqataanissamik mattunneqarsimanatik. Internetikkut ujarliut “Google” aqquutigalugu nutserummik atortoqarluni isummersuutit atorluarneqarsimapput.

Oqaatsit pillugit 1850-ikkunni oqallinneq annertusisimagaluarpoq, danskit oqaasiisa pingaarnerutinneqaleraluarsimanageri pissutigalugit. Innuttaasulli ataasiakkaat, soorlu taalliorlut, saqqummertarneri allagaqartarnerilu nunaqqatigiinnut sunniuteqarsimapput, taamaalil-lunilu Islandimiut oqaasiisa piioneerunnissaraluaat pinngitsoortissimavaat.

Nunani assigiinngitsuni grundlovit siulliit inuit ikittunnguit, soorlu tyskit amerikamiullu, suliarisarnikuugaat assersuutigaa immikkut ilisimasalinnit inatsisilerituunilluunniit ikiorteqarani allanneqartarsimasut, taaamaattorli inatsisilerituut pisariaqartitsineq naapertorlugu ikiortigineqarsinnaasarsimallutik, unioqqutitsinnginnissaq illuinnaasiunnginnissarlu qulakkeerumallugit. Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaat naapertorlugu inatsisitigut Kalaallit Nunaat tunngaviusumik inatsisiliornissaminut pisinnaatitaaffeqartoq ilanngullugu erseqqis-saatigaa.

Angut taanna Islandip Ilisimatusarfiani Comparative Cultural Studiesinut immikkoortortami Ph.D. professoriuvoq. Naalakkersuineq pillugu ilisimaqqissaarniarneq immikkut soqutigisaraa, tamannalu naapikkatsinni naammattunnguamik ersersippaa.

Taannattaq isumaqarpoq maannamut grundlovilerinermi ilikkakat pingaarnersarigaat inuit oqartussaaqataanerminnik atorluaalersimanagerat, tassuunalu Islandimi inuit oqartussaaqataanerat malunnartumik uummarissarneqartoq. Naatsumik oqaatigalugu oqallinnernut inuit nalinginnaat peqataanerulersimapput, allaat maanaannakkut qinersisitsinermik kinguneqarsimasumik.

Taamaakkaluartoq isumaqarpoq sannguequtit ilagisimagaat innuttaasut amerlanerusut peqataalersinniarlugit pisortat tungaannit ilatsiinnarpallaarsimaneq. Inuit “professioneliusumik innuttaasut” pisarnertut peqataapput, kisianni tassa inuit nalinginnaat amerlanerusut kajumissuseqarsimanngillat peqataanissamut. Peqataanissaq taakkununga pilerinarsarneqarsimanngitsoq isumaqarpoq: *“The lesson is clear: In a process like that there must be a much more serious effort to involve the public with many different ways to get involved and an active outreach on part of the official body responsible for relations to the public.”* (“Ilikkagaq ersarippoq: *Pisut taamatut ingerlaarneranni periutsit assigiinngitsorpasuit atorlugit inunnik tamaginnik peqataatitsinissaq pimoorunneqarnerujussuusimasariaqaraluarpoq attaveqaatigiinnermullu pisortat akisussaasuusut inunnik tamaginnik peqataatitsiniarnermut eqeersimaarnerusariaqarsimasariaqaraluarlutik.*”) Innuttaasut siunnerfilimmik aqqissugaanerusumillu peqataatinneqarnissaat pingaaruteqartoq Jón Ólafsson isumaqarpoq.

Tamatuma qaavatigut grundlovilerineq pillugu tusagassiisarneq tusagassiuutinit tamaviaarunneqarsimanngilaq.

Malunnarpoq Jón Ólafsson inuit toqqaannartumik oqartussaaqataanerat pillugu qaammaasagarluartoq. Sammisamut tunngatillugu soqutiginnittunut innersuussutigaa atuakkiaq 2009-mi saqqummersoq “When the People Speak. Deliberative Democracy and Public Consultation” James S. Fishkinimit atuakkiarineqartoq. Nalunangilaq isumaqarpoq inuit oqartussaaqataanerat pillugu Islandip grundlov-iani arlaatigut aalajangersaasoqartariaqartoq.

Saamerleq: Thorvaldur Gylfason, qiterleq: Águst Thór Arnason & talerperleq: Jón Ólafsson (sinneri Isumalioqatigiissitami ilaasortat Per R. Petersen, Vivian Motzfeldt & Mimi Karlsen & Jaaku Allattoqarfimmi atorfilik)

Águst Thór Arnason

Arnason Akureyrip Ilisimatusarfiani ilisimatuutut atorfeqarpoq, 1973-miilli arlaleriarluni Nunatsinniittarsimavoq, Islandimilu grundlovimik iluarsaaqqinniartoqalermat ataatsimii-titaliami “The Committee of Seven”-imik taaguusikkami ilaasortaasimalluni. Islandimi suleqataanermigut ilisimatuutullu misilittakkani tunngavigalugit saqqummiussinermini assigiinngitsunik siunnersuuteqartarpoq. Islandimut paasisassarsiorluta angalanitsinni Isumalioqatigiissitap ilumini ataatsimiittarneri ilanngullugit katillugit ulluni sisamani najorpaatigut.

Nunat tamalaat akornanni, soorlu Europami Nunanilu Killerni, grundlovit imminnut sunniivigeqatigiittarsimasimanageri assersuusiorfigai. Amerlanerpaartaat marlunnik immikkoo-ruteqartartut misissuisarnermigut paasisimavaa, tassalu inuit pisinnaatitaaffiisa qulakkeer-neqarsimanagerat, aappaattullu pissaanerup sapinngisamik ataatsimut eqiterunneqarani pissaa-nernut assigiinngitsunut arlariinnut aggulunneqarsimanagera, taamatullu Naalagaaffiit Peqatigiit akornanni akuerisaasumik tunngaviusumik inatsiseqarneq.

Taamaattorli aamma tamarmik kulturikkut inuiaassutsimikkullu immikkooruteqartarnerat atuutsinneqartarpoq. Kiisalu ilisarnaatit aalajangersimasut ilagaat grundlovit takisuuliarine-qartannginneri paasinartumillu allanneqartarneri. Pingaaruteqartippaa Nunatsinni innuttaasut peqataatinneqarnissaasa suleqatigineqarnissaasalu qulakkeerneqarnissaa. Erseqqissaatigaa Islandimi aningaasarsiornikkut inissisimasimanagertik siornatigut ilungersunartorsiorfiusarmat, taamaattumillu inuiaqatigiittut tunisassiornikkut inuussutissarsiornikkullu iluarsaaqqinnis-sartik sulissutigisarsimallugu, tamannalu Nunatsinni ilanngullugu eqqumaffigeqquaa. Innuttaasut ilungersornermiklut suleqatiginnermikullu, soorlu taalliortut, erinniortut kultur-ikkullu suliallit allat, kiisalu inuit ataasiakkaat sunniuteqartarsimanageri assersuusiorfigisarpai inunnik peqataatitsinissamik eqqaasitsisararluni.

Inuit tamakkua naalagaaffiorniarnermi suleqatisereqquai. Unneqqarissumik piviusorsior-tumillu aaqqissuussisarnikkut pilersaarusiortarnikkullu attaveqatigiittarnissaq inuinnaat naalackersuinermillu suliallit akornanni. Tunngaviusumik inuiaqatigiit akornanni isuma-qatigiittoqarnissaa pingaartippaa, immikkuualuttuni assigiinngitsunik isumaqartoqaraluar-palluunniit.

Oqaatsinut tunngatillugu Finlandi naalagaaffiillu Baltikumimiittut ukiuni kingullerni arlaqar-tuni suleqatigisarsimasani isumassarsiorfigisinnaanerarpai inatsisiliornermikkut oqaatsimin-nik illersuisarsimanagerat aaqqiissuteqartarsimanagerilu innersuussutigalugit. Periarfissatut innuttaasunik sullissinermi tusagassiorfiit: TV, naqitat raatiulu atorluarneqarsinnaasorai innuttaasut sapinngisamik amerlanerpaartaat peqataatissinnaaqqullugit.

Islandip oqaluttuarisaanerani, nunasiaataanerup nalaani 1944-milu kunngiitsuuffinngorluni naalagaaffinngornerup kingornagut iluatsissimasutut taaneqartut ilagaat arlaleriarluni grundlovip allannguuteqartarsimanagera naleqqussarneqartarsimanageralu. Naalackersuinermik suliallit isumaqatigiissusiortarsimapput naalagaaffinngornissaq suleqatigiissutigalugu, inuia-qatigiittut qanoq sanngiiffeqatigiissimallutik inuttut naleqassusertik imminullu ataqqinerat suunngitsigisimagaluortoq pillugu. Tamannalu pissutigalugu nunatut sanileriittut amerla-suutigut assigiissuteqarsimavugut, inuiaqatigiittut ineriartornerput eqqarsaatigalugu.

Tunngaviusumik inatsisissap suliarinerani sapinngisamik ajuallatsitsinnginnissaq akerliler-suisuunnginnissarlu eqqumaffigineqassasut inassuteqarpoq. Inuiaqatigiittut aaqqissuussaa-nermi pisariaqartitat arlallit tunngaviliisut Kalaallit Nunaanni atuupput, soorlu Ilisimatusarfik, Inatsisartut, Naalackersuisut, taamatullu inuttut sapiissuseqarnek piupput pisinnaatitaaffiillu.

Periarfissatut eqqarsaatigineqarsinnaavoq Nunatsinni nammineq aaqqissuussinikkut tamanut ammasumik isumasioqatigiissitsisinnaaneq, assersuutigalugu inunnik immikkut ilisimasa-linnik oqalugiartitsinerit oqallitsitsinerillu Ilisimatusarfik suleqatigalugu. Tunngaviusumik inatsisissaq eqqarsaatigalugu nunanilu assigiinngitsuni misilittakkat ilisimasallu pissanga-nartunngorlugit innuttaasunut soqutiginarsarlugit, soorlu Nunatsinni sumiiffinni assigiin-ngitsuni ingerlanneqarsinnaasunngorlugit suleqatigiissutigineqarsinnaapput. Taamaaliornik-kullu nunani tamalaani tusagassiorfiit peqataanissaannik ilanngullugit periarfissillugit.

Islandimi paasisassarsioruitsinni attaveqaaterput Águst annertuumik qujassutissaqarfigivarput

Páll Thórhallsson

Angut taanna naapitatta kingulliit ilagaat. Inatsisilerituut pissusiat atorlugu nassuitsumik torersumillu saqqummiiffigivaatigut qulequtaralugu “*Islandip grundlovianik iluarsaaqqinneq – nikinnaveeqqaneq qanoq anigorniassavarput?*”

Páll Thórhallsson isumaqarpoq iluarsaaqqinnerup qatangiinnarneranut makku patsisaasut:

- Aallaqqaataaniit suliap ingerlanneqarnera pillugu ataatsimik nipeqartumik paaseqatigiittoqanngilaq
- Suliniutip siulersorneqarnera ingerlanneqarneralu kukkuluttoffigineqarpoq
- Altingip, Grundlovi pillugu Siunnersuisoqatigiit innuttaasullu akornanni attaveqatigiinneq torersumik eqqarsaatigeqqissaarneqarsimanngilaq
- Ingasattumik angusaqarluarniartoqarsimaqinerpa?

Páll Thórhallsson grundlovi pillugu ataatsimiititaliamut 2013-imi pilersinneqartumut maanna siulittaasuvoq. Taanna isumaqarpoq maanna sammisat sisamat ukkataralugit suliniartoqartariaqartoq, tassa 1) inuit toqqaannartumik oqartussaaqataanerat, 2) nunat tamat akornanni suleqatigiinnermi naalagaaffiup kisimi oqartussaassuseqarneranik killiliinerit, 3) nunap pissarititai, kiisalu 4) avatangiisit illersorneqarnissaat.

Neriuppugut Páll Thórhallsson iluatsitsiumaartoq.

Páll Thórhallsson
saqqummiivoq

Salvör Nordal saqqummiisoq –
paasisassarsiornerup ingerlanerani
Islandimi Naalackersuisunit Meeqqanut
Ombudsmanditut ivertinneqartoq
(Børneombudsmand)

Salvör Nordal

Arnaq taanna naapitatta kingullersaraat, inuk ulapittunnguaq. Assut iluarpoq arnat isaat atorlugit Islandimi grundlovimik suliaqarneq pillugu isummanik tusaalluni. Malunnarpoq arnat pisinnaatitaaffiink pingaartitsisuuvoq.

Taanna isumaqarpoq grundlovilerineq aallaqqaataaniilli akkerliiffiusimasoq, tassa partiit akunnerminni ataatsimik nipeqartumik isumaqarnissaq sumiginnarsimagamikku. Tamatuma kingunerisaanik illuatungeriinnut avissaartuunneq aallaqqaataaniilli atuussimavoq. Salvör Nordal isumaqarpoq Islandimi naalackersuinikkut kulturi atorneqartoq illuatungeriinnut

avissaartuunnermik ilisarnaateqartoq, tamannalu Altingimi aamma atuuttoq. Tamanna ilaatigut pissutaalluni aallaqqaataaniilli ersernerluttunik sinaakkusiortoqarlunilu aaqqissuussineqarpoq – aqquserngit atuagassat ersernerluttumik titartarneqarsimapput. Pissutsit taamaatsillugit inuit akerliusut ikittuararsuit taakkuusarput inuit nipituuliornerpaasartut.

Aappaatigulli inuit oqartussaaqataanerata misilinneqarnera kinguneqarluartoq isumaqarpoq, tassa grundlovilerisarneq siusinnerusukkut inunnit immikkut ilisimasalinnit politikerinillu ikittuinnarnit ingerlanneqartartoq qimallugu maanna inuit toqqaannartumik peqataasalernerannit taarserneqarmat, aammagooq arnanit. Peqatigisaanilli aamma isumaqarpoq inuit amerlanerusut peqataalersinniarlugit periutsit atorneqartut naammassimangitsut.

Pisut aallaqqaataaniilli tukannerannut pissutaaqataatippaa suliassap sorphiaanerata paatsuungassutaasimanera. “*Suniartugut-una?*” Grundlov-iuna nutarterniaripput, imaluunniit nutaamik grundloviliorniarpugut? Tunngaviusumik anguniagassaq aallaqqaataaniilli ersarisarneqarsimangilaq.

Salvör Nordal nammineq isumaliorpoq Islandip grundlovia makkuninnga aamma aalajangersaaffigineqartariaqaraluartoq, tassa nunap pissarititai avatangiisillu illersorneqarnissaat pillugit aalajangersakkamik; inuit toqqaannartumik oqartussaaqataanerata pillugu aalajangersakkamik; ingerlatsinermi ersarinnerulersitsinissaq pisinnaatitaaffinnillu qajannaallisaanissaq pillugit aalajangersakkamik; kiisalu naalakkersuinermi pissaanerit avisaartinneqarnerulernissaat pillugu aalajangersakkamik.

Nunarput nunarsuup ilagaa. Aamma nunarsuarmioqataasutut Nunatta aningaasarsiornikkut naalackersuinnikkullu namminiileriartornera ilutigalugu nunani tamalaani misilittakkanut alakkaamasuunissarput pingaaruteqartupilussuuvoq. Inuiaat allat inuiannit allanit qulanger-simaneqaratik kiffaanngissutsimik ujartuisarsimasut aqqusaartarsimasaat aamma ilinniuti-gisassallugit pisussaaffeqarpugut, taamaaliortanngikkuttami inuiaqatigiittut immitsinnut aaginnartussaavugut.

Namminersorneq pillugu inatsit 21. juni 2009-imili ullumikkumut atuuttoq aqquutigalugu Nunatsinni nammineq Tunngaviusunik inatsisissatsinnik suliaqarluta aallartitsisinnaanermut pinsinnaatitaaffeqarnerput qulakkeerneqareerpoq. Namminersorneq pillugu inatsit aamma im-mini Nunatta aningaasatigut naalackersuinnikkullu namminiilivinnissaanik ineriartortitsi-sinnaanermut sinaakkusiisuuvoq inuiaallu kalaallit kisimiilluta, tassalu allanit akuleruf-figineqarata, aamma siunissami aggersumi aalajangertussaavarput Nunatta naalagaaffinngo-rumaarnissaa.

Nunatsinni Tunngaviusumik inatsisissaq pillugu Isumalioqatigiissitaq, tassungalu atasumik Allattoqarfimmik pilersitsinikkut suliasaq annertoq peqqissaarulluinnagassarlu aallartin-neqarpoq. Allattoqarfittaami sulisuusugut nuannaarutigeqalugulu pissarsiffigisimaqaarput Isumalioqatigiissitap pingajussaanic ataatsimiinnissani aammalu ilisimasassanik nutaanik katersilluni nunamut kangimut sanilerisatsinnut Islandimi pisussanngorlugu aalajangi-usimammassuk.

Ilisimasassat, misilittakkat ilinniutigisassat, attaveqaatit nutaat iluatinnangaartut, minnerun-gitsumillu Tunngaviusumik inatsisissaq pillugu Isumalioqatigiissitami ilaasortat Allatto-qarfiullu akornanni ataqeqatigiilluni tamanullu pissarsinartumik suleqatigiinnissaq Islandimi pilersinneqarpoq. Tamanna annertuumik qutsatigingaarparput qilanaarpugullu suleqa-taanissamut.

Islandimut paasisassarsiorluni angalanermit nalunaarusiaq taamaammat aamma Isuma-lioqatigiissitami ilaasortat Nunatta siunissaa pillugu takorluukkaminnik saqqummiinerannit assitalerlugit naggasissallugu pissusissamisoorpoq.

Islandimi misigisarpassuatsinnut qujanaq.

Johan Lund Olsen

Allattoqarfimmi pisortaq

Resumé på dansk

Forfatningskommissionen tog på en fact-finding mission til Reykjavik i perioden 1.-9. august 2017. Formålet var at undersøge, hvordan islændingene har grebet deres forfatningsændringsarbejde an og at lære om metoder, de har anvendt.

Forud for opholdet var der indledt kontakter til forskellige ressourcepersoner med dybtgående kendskab til Islands forfatningshistorie og især til landets nyskabende forsøg på at revidere Islands grundlov i nyere tid.

Kommissionen fik lejlighed til at foretræde for Islands præsident, Hans Højtærede Gudni Th. Jóhannesson. Præsidenten var velinformeret om den aktuelle politiske situation i Grønland og stillede en række spørgsmål angående kommissionens påbegyndte arbejde. Præsidenten opfordrede til et styrket samarbejde i regi af Vestnordisk Råd, det parlamentariske forum mellem Grønland, Island og Færøerne. Præsidenten pointerede, at en forfatning ikke kun er et dokument, men at det vigtigste er at det grønlandske folk tror på sig selv.

Kommissionen fik under opholdet et godt indblik i Islands forfatningshistorie, rækkende fra 1874, da landet fik sin grundlov og frem til nutiden med dens tidstypiske krav til en moderne grundlov. Kommissionen bemærkede, at Island fik sin grundlov længe før det fik hjemmestyre i 1904. Desuden gjorde det et indtryk, at Island brugte særdeles mange år på at nå målet, selvstændighed, i 1944. Island fremstår i dag som en rig nation, trods sin status som en såkaldt småstat, med en økonomi, der er ved at komme sig over finanskrisen tilbage i 2008.

Finanskrisen var et vendepunkt for det islandske demokrati. Krisen ramte landet hårdt, og mange familier måtte forlade hus og hjem. Nogen borgere antog, at der var en sammenhæng med finanskrisen og brister i grundloven. Det førte til stadig stærkere krav om ændringer i grundloven, sågar til krav om en helt ny grundlov. En række borgere tog således initiativ til at samle borgere til folkehøringer om visioner, værdier og rettigheder mhp. en fornyet grundlov.

I denne proces organiserede man en række arrangementer benævnt Forfatningsforsamlingen, det Nationale Forum, Forfatningskomitéen og Forfatningsrådet. Det gjaldt om at inddrage et repræsentativt udsnit af befolkningen og på den måde få flere borgere i tale.

De erfaringer, man gjorde sig, vidner om et forløb, der udviste flere svaghedstegn. Den islandske politiske kultur, der er præget af dyb splittelse mellem regering og opposition, lå som en understrøm fra start til slut. Desuden holdt de politiske partier sig i baggrunden under forløbet, hvilket kunne tolkes som handlingslammelse efter finanskrisen. Samtidigt blev processen kapret af et højtråbende mindretal, noget der udløste et nyvalg. Men frem for alt gjorde man ikke tilstrækkeligt ud af at skabe konsensus blandt partierne om rationale for

projektet. Er det en grundlovsændring, vi vil have, eller en helt ny grundlov? Der var således ingen klar udarbejdet vejkort eller en manual at gå ud fra - fra starten af.

Flere af ressourcepersonerne fremhævede dog de positive og konstruktive erfaringer, islændingene har høstet undervejs. I relation til grundlovsarbejdet er der kommet helt andre befolkningsgrupper ind på banen, bl.a. flere kvinder. Hvor en lille gruppe eksperter og politikere tidligere sad og arbejdede med grundlovsspørgsmål, er det blevet et vedkommende anliggende for en bredere samfundsgruppe. Offentligheden er blevet bevidst om politiske og samfundsmæssige anliggender i et omfang, der var utænkeligt før finanskrisen. Alligevel er der enighed om, at tingene kunne have været grebet bedre an, organisatorisk som politisk. Organisatorisk burde man have afsat de fornødne ressourcer og kompetencer fra start, da der har været kronisk mangel på et kvalificeret stab. Politisk burde politikerne have gjort sig den ulejlighed at skabe konsensus om processen fra start til slut og være langt mere proaktive i processen.

Belært af erfaringerne prøver en grundlovskomiteé nu at komme videre i processen. Man fokuserer nu på at arbejde videre med et udvalg af prioriterede emner, nemlig 1) direkte demokrati; 2) suverænitetsbegrænsninger i kraft af det internationale samarbejde; 3) naturressourcer; samt 4) miljøbeskyttelse. Den nye regeringskoalition fra januar 2017 har lovet at fortsætte reformarbejdet, men tilbage står en politisk enighed om vejen frem.

Executive Summary

The Constitutional Commission went to Iceland on a fact-finding mission from August 1 through August 9. The aim was to examine the ways, the people of Iceland addressed the process of revising the Constitution, and to examine the applied methods.

Prior to the trip, a number of resource persons with a thorough knowledge of the history of the Icelandic Constitution was contacted, and especially of the innovative experiment made to revise the Constitution of Iceland in recent time.

The Commission was given the opportunity to audience the President of Iceland, His Excellency Gudni Th. Jóhannesson. The President was well-informed about the current political affairs in Greenland and, he also tabled a number of questions regarding the commenced work of the Commission. The president called upon a strengthened co-operation in the framework of the West Nordic Council, the parliamentary body between Greenland, Iceland and the Faroe Islands. The president emphasized that a constitution is not limited to a document, however the most important issue is that the people of Greenland believe in itself.

During the stay, the Commission gained a thoroughly insight into the Constitutional history of Iceland, dating from the year of 1874, when the country was given a Constitution, to the present marked by the typical demands required for modern Constitutions. The Commission noticed

that Iceland received its Constitution long before it introduced the home rule in 1904. In addition, it made an impact to the Commission to know that it took Iceland many years to reach the goal, independence, in 1944. Today, Iceland is a rich nation, despite its status as a so-called small-state, with an economy which is recovering after the financial crisis in 2008.

The financial crisis was a turning point in the history of democracy in Iceland. The crisis hit the country hard and many families had to leave their houses. Some citizens assumed a connection between the financial crisis and defects in the Constitution. It resulted in a growing demand for changes in the Constitution, even to demands for an entirely new Constitution. Thus, a group of citizens took the initiative for gathering people to deliberative polls on visions, values and rights to be embodied in a revised Constitution.

In this process, a number of events like the Constitutional Assembly, the National Forum, the Constitutional Committee and, the Constitutional Council was organized. The idea was to involve a representative section of the population and in this way to make it possible for more people to air their opinions.

The lessons learnt indicate a course which displayed a number of weak points. An undercurrent influenced the Icelandic political culture, characterized by a deep division between government and opposition, from the beginning to the end. In addition, the political parties maintained a low profile through the process, which could be interpreted as an inability to act in the wake of the financial crisis. At the same time, the process was grabbed by a noisy minority, something that provoked a new election. Above all, no sufficient action was taken to establish a consensus among the political parties on the rationality of the project. What is at stake, do we want a change in the Constitution or do we want an entirely new Constitution? Thus, there was a lack of a clear roadmap or a manual from the beginning.

However, several resource persons emphasized some positive and constructive lessons learnt made by the people of Iceland through the process. The Constitutional issue paved the way for entirely new sections of the population, for instance women. In the past, Constitutional matters were a privilege of a minor group of experts and politicians, today they concern a wider public. The public has become more aware of political and social affairs in a scale that was unthinkable before the financial crisis. However, everybody agrees that a better approach was needed, in terms of organization and politics. In terms of organization, enough staff should have been assigned to the work from the beginning as there was a chronic lack of qualified staff members. In terms of politics, the politicians should have made an effort to secure a consensus on the process from the beginning to the end.

Taught by experience, a Constitutional Committee is for the time being trying to proceed. Now, the focus is on picking up a selection of priority issues which should be addressed, namely 1) Direct democracy; 2) Limitations on sovereignty through international cooperation; 3)

Natural resources and, 4) Protection of the environment. The new Government, formed in January 2017, has promised to continue the reform efforts, however the leaders of the political parties have yet to agree on how to proceed.

Ilaasortat saqqummiinerinit assilisat

Siulittaasoq Vivian Motzfeldt

Ilaasortaq Nivi Olsen

Ilaasortaq Per Rosing-Petersen

Siulittaasup tullia Mimi Karlsen

Ilaasortaq Ane Hansen

Ataatsimiittarfik Svartifoss

Árnason, Á. Th. A Review of the Icelandic Constitution – popular sovereignty or political confusion? TVCR. Tijdschrift voor Constitutioneel Recht. Jaargang 2 juli 2011.

Fishkin, James S. When the People Speak. Deliberative Democracy and Public Consultation. Oxford University Press. New York 2009.

Fleischer, Jørgen. nuna inigssailekivfiúngitsok. Atuagagdliutit nr. 11, 1968.

Fleischer, Jørgen. Et land uden boligproblemer. Atuagagdliutit nr. 11, 1968.

Fleischer, Jørgen. nálagauvfinguak' atugarigsárfik. Atuagagdliutit nr. 11, 1968.

Fleischer, Jørgen. Verdens mindste velfærdsstat. Atuagagdliutit nr. 11, 1968.

Forfatningskommissionen. Møde med Islands præsident. Pressemeddelelse d. 4. august 2017.

Forfatningskommissionen. Forfatningskommissionen har afsluttet sit første udenlandsrejse i Island. Pressemeddelelse d. 8. august 2017.

Gylfason, Thorvaldur. The Anatomy of Constitution Making: From Denmark in 1849 to Iceland in 2017. CESifo Working Papers. Munich, Germany. www.SSRN.com.

Hansen Ole Bjørn, Jørn Stálfos, Niels Holm. sanilimut angalanek' sok'utiginartok'. Atuagagdliutit nr. 30, 22. juli 1981.

Hansen Ole Bjørn, Jørn Stálfos, Niels Holm. Et lærerigt besøg på naboøen Island. Atuagagdliutit nr. 30, 22. juli 1981.

Hansen Ole Bjørn, Jørn Stálfos, Niels Holm. igdlok'arniarnerme píssutsit Islandime. Atuagagdliutit nr. 32, 5. august 1981.

Hansen Ole Bjørn, Jørn Stálfos, Niels Holm. Islands boligforhold. Atuagagdliutit nr. 32, 5. august 1981.

Hjálmarsson, Jón R. History of Iceland. From the Settlement to the Present Day. Reykjavik 2012.

Jonsson, Arnfinn. Island nalívtíne (1). sulivfigssuarujungssuit Islandip písuussutai atugaulersísínauvai. Islandime kulturekarnermut niuvernernutdlo ministere doktor Gylfi Gislason EFTA-mut ilaussortángorsínaunermik navssuiautekartok. Atuagagdliutit nr. 14, 8. juli 1965.

Jonsson, Arnfinn. Island i dag (1). Storindustrien skal udnytte Islands skjulte energikilder. Islands kultur- og handelsminister, doktor Gylfi Gislason om orienteringen mod et medlemskab af EFTA. Atuagagdliutit nr. 14, 8. juli 1965.

Jonsson, Arnfinn. Island nalívtíne (2). Islandimiut kingumut atugardliulísanerput? píssutsit pítsauvdluarungnaernerisa nalâne Islandime ajornartorsiutit pílsagpat tamákísumigdlo suliumajungnaertokásava imal~unít sulissartut sulisitsissutdlo isumakatigîngniarnere angusakarfiúvdluásagpat? Atuagagdliutit nr. 15, 22. juli 1965.

Jonsson, Arnfinn. Island i dag (2). Det islandske samfund afventer nu sin skæbnetime. Kastes landet ud i krise og generalstrejke, eller lykkes det at føre forhandlingerne på arbejdsmarkedet til et positivt resultat under de ugunstige forhold? Atuagagdliutit nr. 15, 22 juli 1965.

Lynge, A. Island. Atuagagdliutit nr. 4, 15. september 1932; nr. 6, 15. oktober 1932; nr. 8, 15. november 1932; nr. 9, 1. december 1940; nr. 10, 16. december 1940; nr. 11, 1. januar 1941.

Magnusson, Thorsteinn. The constitutional reform process in Iceland 2010-13 and lessons to be learnt. Power Point presentation.

Nordal, Salvör. Constitutional revision. A weak legislative framework compounded by political disputes. Uani: Iceland's Financial Crisis. The politics of blame, protest, and reconstruction. Edited by Valur Ingimundarson, Philippe Urfalino and Irma Erlingsdóttir. London and New York 2016.

Nordal, Salvör. Constitutional Reform in Iceland. 8. august 2017. Power Point presentation.

Ólafsson, Jón. The Icelandic Constitutional Experiment: A few remarks on the process, the question about crowdsourcing and the 2012 referendum. August 2017. Paper.

Surowiecki, James. On the Wisdom of Crowds. New York 2005.

Thórhallsson, Páll. Constitutional reform in Iceland – how to get out for the deadlock? Power Point presentation.

Thórhallsson, Páll. Iceland's Constitution – some milestones. Handout.

Thórhallsson, Páll. Islandip tunngaviusumik inatsisai – pisimasut killiffiit aalajangiisuulluinnartut ilaat. Pappiala agguanneqartoq.

Thorláksson, Guðmundur. Island. Nuts. N. Rosing. Atuagagdliutit nr. 8, 16. november 1940; nr. 9, 1. december 1940; nr. 10, 1940; nr. 11, 1. januar 1941.

Tunngaviusumik inatsisissaq pillugu Isumalioqatigiissitaq. Islandip præsidiantianik naapitsineq. Tusagassiorfinnut nalunaarut 4. august 2017.

Tunngaviusumik inatsisissaq pillugu Isumalioqatigiissitaq. Islandimiissimanermit pissarsiat. Tusagassiorfinnut nalunaarut 8. august 2017.

Willads-sen. Island – tingmissartorfigssuak'. Avangnâmiok' nr. 1-2, 1. december 1955.